

Osojski). Tako so se v 19. stol. uporabljali in se še v 20. stoletju uporabljajo: *gluh -a -o, gluhonem -a -o, gluhonemec -ka* (manj v rabi), *gluhonemi, gluhost, gluhonemost, gluhot, gluhoa* (manj v rabi), *glušec, gluhak* (manj), *gluhoča* (manj v rabi); medtem pa so ob koncu 19. stoletja že skoro docela izpadli iz rabe *gluhomutec* in *gluhomutnica*, ki sta bila v rabi domala vse 19. stoletje (primer rabe: Cigale, Juridische politische Terminologie für slawischen Sprachen Oesterreich, Wien 1853; A. Wolfov nemško-slovenski slovar l. 1860, Slovensko-nemški slovar A. Wolfa, ur. Pleteršnik, Lj. 1894).

Zelo pogosto se uporablja samostalniško rabljen pridevnik *gluh* (gluh človek) ali pa *glušec*, manj ostale besede, ki opredeljujejo gluhega človeka.

Nasproti gluhemu je slišечи človek. Posamostalnični pridevnik *slišечи* (v pomenu: slišič človek) je veliko v rabi. Zadnji čas se je precej krepko uveljavila druga beseda, bolj splošen izraz *polnočutni* (polnočuten človek — tisti, ki ima normalno razvita vsa čutila). Seveda se je takoj uveljavil tudi antitetični izraz *nepolnočutni* (nepolnočuten človek). Tako najdemo v strokovni defektološki literaturi tudi izraze kot *šola za nepolnočutne otroke, nepolnočuten otrok*, seveda gledano z vidika prizadetosti. Pri delu z gluhi pogosto uporabljamo glagola *odgledovati, odgledovanje*. Glagol je dobeseden prevod (kalk) nemških besed *absehen* in *das Absehen*; glagola SP nima. Tudi gluhi razumeva glasovni govor, toda ne s pomočjo sluha, temveč s pomočjo vida, ko opazuje ustne slike glasov, besed, pa tudi stavkov. Te slike družijo v vidne celote ter jih skuša asociirati z drugimi predstavami v določene pojme. Zato pravimo v strokovni terminologiji, da gluhi *odgleduje* govor z ust. V srbohrvaščini temu pravijo *ščitovanje*, v slovaščini *odeziranje*, v poljščini *poznawanie govoru* ter v ruščini *ščitanie s gub* — torej branje z ustnic.

Dasi je beseda *odgledovanje* v naši strokovni literaturi še dokaj pogosta, bi jo kazalo vendarle zamenjati z *branjem z ustnic*, ker zveni bolj domače in v bistvu natančno zadene pomen.

Nanizanih je bilo le nekaj pripomb v zvezi z rabo nekaterih izrazov na območju slušne in govorne prizadetosti. Upamo, da bo čut za pravilno rabo posameznih besed na tem področju znatno prispeval k temu, kaj zavreči in kaj sprejeti.

Jože Šifrer

Študijska knjižnica v Kranju

SLAVISTIČNA EKSKURZIJA PO ŠKOFJELOŠKEM PODROČJU

Poljanska dolina

Iz Škofje Loke gremo po Poljanski cesti proti jugozahodu in že je pred nami Poljanska dolina. Asfaltirana cesta pelje do Žirov, ki zaključujejo to dolino in so od Škofje Loke oddaljeni 30 kilometrov. Iz doline tu pa tam vodijo ozke

grape na desno v škofjeloško, na levo pa v polhograjsko hribovje. Po obeh teh hribovjih so raztreseni zaselki in posamezne kmetije s prostornimi hišami. Tudi ta dolina je nekoč spadala pod loško gospostvo, vse do leta 1803, ko je gospostvo prišlo pod neposredno upravo avstrijske države. Poljanci so vsa ta stoletja živeli samosvoje življenje, le preko Škofje Loke se jim je odpirala pot v svet. Preživljali so se večinoma z gozdarstvom in z živinorejo, deloma z obrtjo, šele novejši čas se je v večjih središčih razvila moderna industrija. Ohranili so posebno narečje, ki se precej loči od škofjeloškega. Značilna zanj je pojoča melodija z naglasom na prvem besednem zlogu, ki prehaja tudi na predlog (grem ù Žir = grem v Žiri), značilni so še akanje v toničnem in posttoničnem zlogu ter posebni leksikalni izrazi.

Ljudje so izredno navezani na svojo dolino in na hribovje okrog nje in nemara je prav to domoljubje spodbudilo Poljance, da so se že l. 1941 množično uprli okupatorju. Poljanska vstaja decembra 1941 pomeni enega najvažnejših členov v razvoju narodnoosvobodilnega gibanja na Gorenjskem. Vse področje Poljanske doline je posejano s spomeniki na boje in na žrtve, ki so v tem delu Slovenije tako pogumno padale za svobodo.

Poljanska dolina pa ima za Slovenijo tudi velik kulturni pomen, saj je iz nje izšlo lepo število umetnikov in znanstvenikov, največji med njimi je vsekakor *Ivan Tavčar* (1851—1923), v čigar delih živijo premnogi kraji te svojevrstne doline.

Prvo večje naselje na začetku doline je Podpurfeljca, od koder se na desno odcepi blegoška cesta. Po njej kmalu pridemo do Gabrovega, vasice pod Lubnikom, kjer se je rodil *Janez Volčič* (1825—1887), ljudski prosvetitelj, pisec nabožnih spisov in nabožnih pesmi. Naslednja vas ob tej cesti je Breznica, ki je v preteklosti dala nekaj pomembnejših mož. Od tod izvira *Lovro Sušnik* (1887—1964), profesor, sestavljalca učbenikov za francoski in nemški jezik ter prevajalec iz obeh jezikov. Pisal je članke o francoski in nemški književnosti, o narodnostnih ter o naših šolskih vprašanjih. Tu sta se rodila brata *Frank* (1887) in *Jože* (1879) *Kern-Javh*, izseljenca, časnika in organizatorja slovenskega življenja v ZDA. Cesta pelje dalje proti Javorjem, ki so od Škofje Loke oddaljene že 18 kilometrov, toda mi se vrnemo na glavno cesto, ki nas vodi proti Poljanam.

Za Podpurfeljco leži na desni strani Sore vas Bodovlje, dalje ob cesti pa Zminec, kjer se je rodila in še mlada umrla nadarjena pesnica *Marta Čadež* (1946—1964). Pri Andreju nad Zmincem, ki je dobro viden iz doline in do katerega lahko pridemo po Bodoveljski grapi iz Bodovelj ali po dolini Hrastnice iz Škofje Loke, se je rodil *Jakob Volčič* (1815—1888). Bil je duhovnik v Istri, tam prizadevno nabiral narodno blago in ga objavljaval v slovenskih in hrvatskih publikacijah. In če gremo po dolini Hrastnice ob istoimenskem potoku še naprej, imamo na levi strani pod Osolnikom naselje Sv. Barbaro, kjer se je rodil pisatelj *Jan Plestenjak* (1899—1947). Pisal je novele in povesti, ki se snovno večinoma dogajajo v njegovem hribovju, čeprav se je družina pozneje ustalila na Šutni pri Žabnici. Njegovo delo se ne dviga dosti nad večerniško pripovedništvo, toda v nekaterih delih je dovolj prepričljivo izrazil svoj prvobitni etos in socialnoreformatorske težnje (Lovrač, Bajtarji, Mlinar Bogataj, Potrebuježi, Bajtarska kri, Herodež).

Že zunaj Zminca stoji ob glavni cesti Švavnarjeva domačija, ob kateri se na desno cepi pot po Sopotniški grapi do vasi Sopotnica. Tu je začel živeti svoje dolgo življenje *Ivan Dolenc* (1884—1971). Na Dunaju je študiral klasično filologijo in bil potem profesor, prosvetni inšpektor banske uprave, ravnatelj učiteljskega v Ljubljani in ravnatelj novomeške gimnazije. Pisal je pedagoške in politične članke ter oskrbel zbrano delo Janeza Evangelista Kreka.

Malo dalje od Švavnarja je pod cesto kmetija Šefert; na tem kraju je v 17. stoletju stal plemiški dvorec, katerega lastnica naj bi bila (seveda izmišljena) Tavčarjeva Ana Renata, »ta rejnata«, ki v Visoški kroniki s svojim prihodom na ples in s svojim samozavestnim vedenjem tako vznemiri preproste Poljance, »da so kar usta odpirali«.

Naslednja vas so Brodci na desni strani Sore. V tej prijazni vasi se je rodil *Simon Šubic* (1830—1903), profesor za fiziko na graški univerzi. Razen strokovnih stvari je pisal tudi razmišljajoče članke o svetu, ki nas obdaja, ter jih priobčeval v Ljubljanskem zvonu ter Domu in svetu. V bližini te vasi so partizani poleti 1944 uredili tiskarno, imenovano »Julija« (prenesli so jo bili z Loga), toda že nekaj tednov kasneje so jo napadli domobranci, jo uničili in z njo vred tudi 4.000 izvodov ponatisnjene Borove zbirke Previharimo viharje.

Pot nas pelje naprej skozi vasico Gabrki do Loga, kjer stoji stara Premetovčeva gostilna. V njej se dogaja del Tavčarjeve povesti *Kuzovci*, kajti Janez Premetovec, ki je tu zares krčmaril sredi 19. stoletja, je bil po Tavčarjevi sodbi »premetena in zvita buča«, ki je trgoval s Kuzovci in postal vedno bolj bogat. Zgodovinska resnica je sicer nekoliko drugačna: Janez se ni ukvarjal s prepovedanimi stvarmi, ampak je kmalu umrl za jetiko, tudi njegova žena Mina, sicer doma z Visokega, ni bila pijanka, kot jo opisuje Tavčar. Menda pa je bil k prepovedani trgovini nagnjen Janezov oče Simon in bržkone si je Tavčar pri njem sposodil oznako za svojega krčmarja. V Logu priteče z juga potok Sopot, ob njem pa pot proti Črnemu vrhu. Nad grapo, že blizu Pasje ravni, stoji kmetija na Kuzovem. Domačini so Ivanu Prijatelju pripovedovali, da so se v koči, ki je nekoč stala v sadovnjaku te kmetije, res skrivali »ravbarji«. Od tod Tavčarjeva povest *Kuzovci*.

Nad Logom vidimo na desni strani mogočno cerkev Sv. Volbenka z lepo gotsko arhitekturo. Cerkev stoji na dvignjenem mestu in je vidna daleč po Poljanski dolini; zanosno jo opisuje tudi Ivan Tavčar. Nad cerkvijo se vzdiguje Gabrška gora z naseljem enakega imena. Na to področje je poleti 1942 prišla II. grupa odredov s Francem Rozmanom-Stanetom in Dušanom Kvedrom-Tomažem ter se spopadla z Nemci. Na Gabrški gori je bil rojen sodobni slovenski novinar *Jaka Bogataj* (1932—1973). Po študiju na visoki šoli za sociologijo, politične vede in novinarstvo se je udeleževal kot časnikiar in je bil nazadnje direktor in odgovorni urednik časopisa Kmečki glas.

Z Loga do Visokega je le še en kilometer. Naselje leži v idiličnem okolju, nekoliko levo od glavne ceste, zato ni prav nič čudno, da je dvorec z vsem inventarjem l. 1893 kupil pisatelj Tavčar, ga preuredil v počitniško rezidenco in z njim povezal nekaj svojih najlepših del (*Visoška kronika*, Grajski pisar, *Vita vitae meae*). Zgodovina visoških dveh kmetij je burna, polna sprememb, gospodarili so jima različni gospodarji. Kalani so ju kupili v 2. polovici 17. stoletja. Dvorec

je bil v Tavčarjevem času poln starinskih slik in zgodovinskih arhivov, kar vse je pisatelj naravnost sililo k raziskovanju in umetniškemu oblikovanju. Danes je v stavbi gostilna z imenom »Tavčarjev dvorec«. Za dvorcem stoji veličastni Tavčarjev spomenik, delo kiparja Jakoba Savinška, na obronku pod gozdom pa počiva pisatelj, ki je še za svojega življenja odločno zatrdil, »da bi rajši umrl sredi domače doline bodisi od glada, nego na zlatem stolu nemškega cesarja, kjer bi imel vsega na kupe«.

In že smo v Poljanah, središču doline in v rojstnem kraju več znamenitih slovenskih mož. Na prvem mestu moramo seveda omeniti Tavčarjevo rojstno hišo, ki nosi številko 34 in se ji še danes pravi »pri Kosmu«. Stoji nad nekdanjo cerkvijo, je od pisateljevih časov že predelana, pred njo stoji njegov spomenik. Hišo je kupil pisateljev praded Urban, ki se je bil s Četene ravni preselil v Poljane, nato je v njej gospodaril ded Jožef in nato oče Janez, ki je svojega sina Janeza na prigovarjanje poljanskega učitelja poslal v Ljubljano na nadaljnje šolanje. Kosmov Janez je bil že v osnovni šoli odličen učenec, pozneje se je uveljavil kot eden vodilnih slovenskih politikov; celo desetletje je bil ljubljanski župan, najvažnejše pa je njegovo literarno delo, ki sodi v sam vrh slovenskega umetniškega ustvarjanja. Navzlic tem velikim življenjskim uspehom pa je v srcu vedno ostal Poljanec, tesno povezan s svojim ljudstvom in z naravnimi lepotami te doline.

V Poljanah se je rodil duhovnik *Jurij Alič* (1779—1845). V gimnaziji se je seznanil s Kopitarjem, pozneje pa si dopisoval z Vodnikom in se živo zanimal za literarno snovanje na Slovenskem. Za trivialke je iz nemščine priredil nekaj učnih knjig, nabiral narodno blago in tudi sam skušal pesniti. Tu je bil nadalje doma *Janez Jesenko* (1838—1908). Bil je profesor geografije, pisal je geografske učbenike in jih tudi sam izdajal ter se udeleževal kot prevajalec francoskega in angleškega leposlojja (Goldsmith, župnik Wakefieldski). Tu je bil rojen učitelj *Lovro Perko* (1865—1948), ki je med drugim služboval tudi v domačem kraju in tu razvijal kulturno-prosvetno dejavnost, ustanovil bralno društvo, kot publicist pa sodeloval v raznih časopisih. Bil je Tavčarjev sorodnik in je objavil več spisov, v katerih je komentiral pisateljeva dela. In končno še *Pavel Perko* (1877—1970). Po poklicu je bil duhovnik, napisal pa je precej črtic in povesti. V njih v glavnem prikazuje svoje poljanske rojake, njihovo bedo in naporno življenje (zbirka *Z naših gora*, 1924), le redko pa posega tudi v meščansko snov. Za njegovo delo je značilna izstopajoča vzgojna tendenca.

Na desnem bregu Sore je vas Predmost, ki je danes pravzaprav že del Poljan. Tu se je rodil profesor teološke fakultete *Franc Ušeničnik* (1866—1952). Napisal je več del z bogoslovnega področja, toda bolj znan je njegov brat *Aleš* (1868—1952), rojen v Poljanah, ki je bil v obdobju pred drugo svetovno vojno eden glavnih krščanskih filozofov na Slovenskem. V Predmostu se je rodil tudi *Jožef Kržišnik* (1872—1927), geograf, zgodovinar in sestavljalet zemljepisnih učbenikov. Na oni strani Sore, vendar nekaj pred Poljanami, je še vas Hotovlja, (ki pa je ne smemo zamenjavati s Hotavljami), kjer se dogaja snov Tavčarjeve novele *Šarevčeva sliva*; napisana je namreč na osnovi resničnega dogodka.

Med zadnjo vojno so se Poljanci že zgodaj opredelili za narodnoosvobodilno gibanje. Že konec decembra 1941 so domači partizani napadli žandarmerijsko po-

stajo v Poljanah. V poljanski četi je bil tudi *Bogo Flander-Klusov Joža*, skoraj edini prozaist naše narodnoosvobodilne vojske. Po rodu je bil sicer Ljubljčan, toda v partizane je odšel marca l. 1942 prav v Poljanski dolini.

Padel je junija 1944 blizu Vinice v Beli Krajini, pred smrtjo je bil pomočnik komisarja drugega bataljona Cankarjeve brigade. Oktobra 1944 je Prešernova brigada spet napadla nemško postojanko v Poljanah in jo uničila. To pot so partizani razrušili tudi cerkev, ker je sovražnik imel v njej municijo in obrambne točke. Na tem mestu danes stoji spomenik, posvečen 165 poljanskim borcem, ki so darovali svoja življenja za svobodo.

Iz Poljan pelje na desno, gledano iz škofjeloške smeri, cesta po dolini Ločivnice. Tod pridemo mimo Volče in Podobenega do večjega naselja Javorje, od tam pa nas pot popelje do Četene ravni pod Starim vrhom, ki je od Poljan oddaljena že kakih 7 kilometrov. V Javorjah je bil doma *Luka Jeran* (1818—1896), pristaš ilirizma, sodelavec Bleiweisovih Novic in dolgoletni urednik Zgodnje danice, ki je s svojo moralno ozkosrčnostjo v marsičem zaviral napredek naše književnosti. Na Četeni ravni pa je bil rojen znani slavist *Gregor Krek* (1840—1905). V mladih letih se je poskušal s pesništvom in l. 1862 izdal zbirko Poezije, bolj pa se je uveljavil kot znanstvenik, saj je dobrih trideset let na graški univerzi predaval slovenščino. S posebno ljubeznijo je preučeval narodno blago in pisal o njem. Najprej je sodeloval pri Zori, potem pri Kresu, pisal je o najrazličnejših jezikovnih in literarnozgodovinskih problemih in pri tem kazal izredno široko znanje. S Četene ravni izvirajo tudi predniki pisatelja Ivana Tavčarja.

Če pa gremo od Poljan naprej proti Žirem, pridemo najprej v Dobje, potem v Srednjo vas in nato v Gorenjo vas. Na drugi strani Sore ležijo Trate, ki so danes »predmestje« Gorenje vasi. Tu se je rodil *Adolf Ivan Čadež* (1871—1948), frančiškan in izseljenec. Dalj časa je živel na Bližnjem vzhodu in dopisoval v naše nabožne publikacije. V bližnjem zaselku Lajše, tudi na oni strani Sore, pa je bil doma znameniti zoofiziolog *Janez Regen* (1868—1947). Raziskoval je predvsem tvorjenje glasov pri murnih in si v ta namen uredil lasten laboratorij. Pisal je le v nemškem jeziku, toda s slovenstvom je ohranil živo zvezo in nesebično podpiral slovenske kulturne ustanove.

Iz Gorenje vasi se odcepi cesta proti severu. Po njej najprej pridemo v vas Brdo, ki se deli na Dolenje in Gorenje Brdo. Na Dolenjem Brdu je bil rojen *Franc Miklavčič* (1885—1963). Bil je konzularni uradnik v Novi Zelandiji, toda umrl je v Ljubljani. Pisal je potopise in črtice o daljnih deželah, koder je potoval.

Če pa gremo z Brda še naprej proti severu, pridemo do Malenskega vrha, kjer se je rodil *Ivan Pintar* (1854—1897), časnikar in prevajalec. Josip Jurčič ga je bil pritegnil k Slovenskemu narodu, pozneje pa je bil urednik Rodoljuba in Novic. Mnogo je prevajal iz ruščine, med drugim Lermontova, Turgenjeva in Tolstoja. Še naprej ležijo Ravni, spet Dolenje in Gorenje Ravni. V Dolenjih Ravneh sta bila doma *Maks Miklavčič* (1900—1971), cerkveni zgodovinar in nabožni pisec, ter *Gregor Jereb* (1845—1893). Ta je kot poštni uradnik služboval v Trstu in tam živahno deloval v slovenskih društvih. Pisal je v Edinost in Ljubljanski zvon; med drugim je objavil življenjepise nekaterih naših manj pomembnih pisa-

teljev. K Dolenjim Ravnem spada tudi samotna kmetija Karlovec, ki leži v grapi pod vasjo. Tu se snovno dogaja znana Tavčarjeva zgodba iz časov marčne revolucije, v kateri je Tavčar v svoji zaverovanosti v romantično starino tako simpatično opisal princeso Ano in samotne karlovške ljudi.

V to idilično okolje pa je Tavčar postavil tudi zgodbo iz Cvetja v jeseni. Zahodno od Ravni teče potok Karlovščica, kjer sta ostareli pomeščanjeni dohtar in Presečnikova Meta lovila postrvi in kjer se njemu tako nepričakovano razodene prelest dekletovega telesa. Zahodno od potoka leži naselje Jelovica, ki po imenu spominja na pisateljevo Jelovo brdo, na vzhodu od Ravni pa se dviga cerkev na Gori, kamor se Meta in pisatelj napotita na žeganje. Tedaj se pisatelj stepe (zaradi Mete seveda) z domačimi fanti in dekletu se naenkrat zazdi »grozno zal«.

Na drugo stran se iz Gorenje vasi odcepi cesta proti jugovzhodu in pelje preko Todraža in Lučin proti Horjulu. Po dolini teče potok Brebovščica. Za Todražem se na levo odcepi pot v hribovje, kjer leži vas Zadobje. Tam se je rodil *Jožef Frančišek Buh* (1833—1923); bil je izseljenec in misijonar. V Towru je ustanovil slovensko tiskarno in tu izdajal prvi ameriškoslovenski časopis *Amerikanski Slovenec*. Med našimi prvimi izseljenci v Ameriki je opravljal pomembno prosvetljalno in organizacijsko delo in tako mnogo storil za njih medsebojno povezovanje. Lučine so od Gorenje vasi oddaljene 9 kilometrov; tam je bil doma znani odvetnik *Janez Oblak* (1780—1858), ki je bil v Prešernovem času pomemben pospeševalec kulturnega in društvenega življenja v Ljubljani. V njegovo hišo je zahajal tudi Prešeren in mu izročil še necenzurirani rokopis pesmi *Dem Andenken des Matthias Čop*, ki je pozneje prišel v roke Franu Levcu. Oblakova hči Luiza je bila ena od prvih slovenskih pisateljic (*Nedolžnost in sila*); vzorovala se je predvsem pri Josipini Turnograjski.

Zahodno od Lučin se razprostira obširen gozd, kamor je hodil na lov pisatelj Tavčar in sèm postavil okvir za svojo povest *V Zali*. Gospod Andrej (v resnici Anton Dolinar), ki pripoveduje zgodbo o Amandu in lepi Katarini, je bil doma prav z Lučin in v Tavčarjevem času tu župni administrator.

Toda iz Gorenje vasi gremo naprej po glavni cesti proti Žirem. Prvo večje naselje so tod Hotavljje, kjer je zagledal luč sveta filolog, slavist in prešernoslovec *Luka Pintar* (1857—1915). Bil je profesor in nazadnje ravnatelj licejske knjižnice. V mladih letih je napisal nekaj pesmi, črtic in prevedel nekaj dram, pozneje pa se je ves posvetil jezikoslovju in literarni zgodovini. Najpomembnejše je njegovo prešernoslovsko delo; število njegovih člankov in razprav o Prešernovih pesmih je skoraj nepregledno, ob stoletnici pesnikovega rojstva pa je poskrbel za razkošno (za tiste čase) izdajo njegovih Poezij. Nabiral je tudi narodno blago, zlasti seveda iz rodne Poljanske doline. V Hotavljah je bil doma še *Anton Čadež* (1870—1960). Po poklicu je bil duhovnik; udeleževal se je kot časnikar v katoliškem časopisju in napisal dve vzgojni knjigi.

Naprej ob glavni cesti leži vas Pogara, ki so jo v novejšem času nepravilno prekrstili v Podgoro. Ime Pogara namreč izvira iz besede goreti ali pogorišče, kar je ugotovil že domačin Luka Pintar. S požiganjem gozda so si nekaj tukajšnji ljudje pripravljali zemljo za obdelovanje. Tu je bil rojen *Vladimir Kavčič* (1932), eden najbolj plodovitih pisateljev našega časa. Kavčič sega po snov

za svoja dela v vojni in povojni čas in v čisto našo sodobnost. Ob velikih zgodovinskih dogodkih in ob hitro napredujoči civilizaciji razrešuje moralne dileme v svojih junakih (Vaška komanda, Čez sotesko ne prideš, Tja in nazaj, Od tu dalje, Ne vračaj se sam, Ognji so potemneli, Onkraj in še dlje, Zapisnik). Pomemben je njegov obširni roman *Žrtve*, ki prikazuje širše področje Poljanske doline med narodnoosvobodilno vojno.

Pot nas pelje dalje mimo Trebije do Fužin, ki so važno cestno križišče proti koncu doline. Cesta na desno nas vodi proti Cerknemu, na levo pa v žirovsko kotlino. Če gremo v smeri proti Cerknemu, pridemo po štirih kilometrih do vasi Nova Oselica, kjer je bil doma *Mihael Peternelj* (1808—1884), šolnik in domoznanski pisatelj. Bil je duhovnik in prirodoslovec ter prvi ravnatelj ljubljanske realke. Dopisoval je tudi v Novice, sicer pa je pisal o gospodarskih problemih Kranjske, o slovenskem izrazju za geometrijo in kemijo in tudi o našem znamenitem matematiku Juriju Vegi.

Če pa se usmerimo proti Žirem, se nam kmalu odpre razgled v žirovsko kotlino. Pred Žirmi leži Stara vas, kjer je doma *Zdravko Mlinar* (1933), pisec številnih filozofskih in socioloških razprav, sedaj profesor na visoki šoli za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani. V Žireh pa je bil rojen *Martin Naglič* (1748—1795), jezuit in nekaj časa učitelj na jezuitski gimnaziji v Ljubljani. Bil je član Pohlinove prerodne skupine, imel pa je zveze tudi s Kumerdejem in Japljem ter bil član komisije za revizijo Japljevega prevoda Biblije. Pisal je pesmi in eno objavil v 2. zvezku *Pisanic*. *Josip Mazi* (1872—1935) je bil po stroki matematik. Napisal je več matematičnih učbenikov, v mlajših letih pa za ljubljansko gledališče prevedel nekaj dram. V Žireh je rojen tudi *Leopold Suhodolčan* (1928), predvsem uspešen mladinski pisatelj in dramatik: njegova dela se večkrat pojavljajo tudi v radiu in na televiziji.

Žirovska kotlina je bila osvobojena že 23. oktobra 1943 in takoj po odhodu Nemcev so na tem področju živahno začeli delovati organi ljudske oblasti. Toda v novembrski ofenzivi so Nemci spet zasedli Žiri in narodnoosvobodilna dejavnost se je morala vrniti v »polilegalo«. So pa Žiri izrazit primer že med vojno osvobojenega ozemlja na Gorenjskem.

Če se od Žirov napotimo po dokaj težavni cesti proti severozahodu, pridemo po kakih sedmih kilometrih do gorske vasice Ledine, kjer je bil doma znani Prešernov pesniški učenec *Anton Žakelj-Rodoljub Ledinski* (1816—1868). Po poklicu je bil duhovnik, vendar širokosrčen svobodomislec. Svoje pesmi je objavljaval v Novicah, sodeloval pa je tudi v 5. zvezku Kranjske čbelice. Po hribovju svojega rojstnega kraja je nabiral narodne pesmi in odkril še danes nekaj zelo znanih (Mlada Breda, Mlada Zora). Na rojstni hiši mu je vzdana spominska plošča. Vendar Ledine spadajo že pod idrijsko področje in so le še rahlo povezane s Poljansko dolino.

Še eno imenitnost Poljanske doline je treba omeniti. To ozemlje ima za slovensko kulturo velik pomen tudi zaradi tega, ker od tod izvira izredno veliko število rezbarjev, podobarjev in priznanih likovnih umetnikov. Z njihovimi izdelki je posejana vsa Poljanska dolina in seveda tudi širše slovensko področje. Cele rodovine so se ukvarjale s to umetnostjo in to je pravzaprav edinstven pri-

mer na Slovenskem. Najbolj znani so slikarji Šubici (Pavel, Blaž, Janez, Jurij, Valentin, Pavle, Alojz, Janez, Ivan, Jožef, Ive), ki izvirajo iz Hotovlje pri Poljanah. Takšna je tudi rodovina Zajec (Anton, Franc, Martin, Marko, Valentin, Josip) po rodu iz Sovodnja, na tem umetniškem področju so se uveljavili še Ivan Franke iz Dobja, Anton Ažbe iz Dolenčic pri Javorjrah, Ignacij Oblak in Ivan Poljanec iz Gorenje vasi, Luka Čeferin iz Leskovice pod Blegošem, Janez Kavčič iz Ledinic pri Žireh, France Kopač iz Nove vasi pri Žireh, Janez in Maksim Sedej iz Dobračeve pri Žireh, Matevž Miklavčič s Srednjega Brda, Matija Bradeška iz Lučin, Konrad Peternelj iz Žirov, Jovanovič iz Žetine i. dr.

Kje je vzrok za takšno skorajda množično umetniško ustvarjalnost? Gotovo ne samo lepa narava in tradicija, ampak najbrž tudi neka skrita, iz neznanih globin izvirajoča težnja po izpovedovanju in oblikovanju, ki je zajela ljudstvo in se potem močneje izrazila v posameznikih.

S površnim pregledom poljanskih likovnih umetnikov pa naj bo končana naša ekskurzija po tej zanimivi dolini.

JUBILANT

SLAVISTIČNA DEJAVNOST BRATKA KREFTA

(Ob njegovi sedemdesetletnici)

Bratko Kreft je eden najbolj mnogostranskih slovenskih kulturnih delavcev. Njegova književna dejavnost je doživela največje uspehe na področju dramatike, sega pa še v pripovedno prozo, esejistiko, kritiko ter gledališko in slovstveno publicistiko. Na področju gledališča je po nekaj mladostnih igralskih nastopih usmeril svojo dejavnost v režijo, ki ji je v zrelih letih pridružil še dramaturško vodstvo osrednjega slovenskega gledališča. Nikoli pa se ni zadovoljeval s tem, da bi svoje idejne poglede in življenjska izkustva posredoval javnosti zgolj s peresom ali preko gledaliških predstav. Njegov živahni temperament ga je neprestano silil tudi v najrazličnejšo organizacijsko aktivnost, s katero je ustvarjal boljše pogoje za umetniško izpovedovanje sebe in drugih, hkrati pa prispeval znaten delež k boju delavskega razreda za pravičnejšo družbeno ureditev. Vse te mnogovrstne jubilentove dejavnosti, ki bi zaslužile pozorno osvetlitev z različnih gledišč, pa se bo naš zapis dotaknil le bežno in posredno. Naša osrednja pozornost velja Kreftovi slavistični strokovni dejavnosti, ki ima zarodke že v študijskih letih in ki se ji intenzivno posveča predvsem zadnjih petnajst let.

Tudi pri takšnem zapisu, osredotočenem na eno od jubilentovih dejavnosti, ne moremo mimo življenjepisnih dejstev, saj nam lahko pojasnijo marsikaj tudi v